

Adoptio

Jonna Mankinen

Ranuan kr. Kansanopisto,
kielilinja 2008-2009

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	2
2. Adoptiolainsäädäntö.....	3
3. Homoparien oikeudet adoptoida.....	5
4. Adoptioprosessin vaiheet.....	6
4.1. Adoptioneuvonta.....	6
4.2. Adoption hakeminen.....	6
4.3. Lapsen hakeminen syntymämaasta.....	7
4.4. Adoptoitu lapsi Suomessa.....	8
5. Adoptio-osapuolten haastattelut.....	9
5.1. Adoptoidun kokemukset.....	9
5.2. Adoptoineiden kokemukset.....	11
6. Tukipalvelut.....	12
7. Adoptiokustannukset.....	13
8. Saapuneet lapset kontakteittain.....	14
9. Toiminnallinen osuus.....	15
10. Itsearviointi.....	17

1. Johdanto

Aivan ensimmäisenä aioin tehdä maailmankansalaisen kypsyyskokeeni aiheesta orpolapset. Sitä ennen olin myös miettinyt jotain kehitysvammaisiin liittyvää, mutta sen idean kuitenkin hylkäsin melkein heti. Etsittyäni hieman tietoa orpolapsista päätin rajata aiheeni Thaimaan orpolapsiin, koska orpolapset kaikkialla maailmassa olisi ollut liian laaja aihe käsiteltäväksi. Yhtäkkiä minulle tuli ajatus, että tekisinkin projektin adoptiosta, koska tunnen jonkun verran adoption osapuolia, ja minua on muutenkin aina kiinnostanut tietää aiheesta enemmän. Päätettyäni ottaa aiheekseni adoption huomasin, että siitä löytyvä tieto on selkeämpää, ja olen muutenkin tykännyt aina siitä, että saan käsitellä faktatietoja enemmän kuin asioita ihmisten tunnetasolla.

Olen aina tiennyt, että adoptiossa on tärkeintä saada lapselle hyvä huolehtiva koti, eikä vanhemmille juuri sellainen lapsi, josta he ovat aina haaveilleet. Työskentelyni aikana on vain teroittunut mieleeni entistä selvempänä, että adoptio on yksi lasten suojelukeino. Adoptio on samalla myös yksi tapa perustaa perhe.

Maailmankansalaisen kypsyyskoetta tehdessäni olen oppinut käsittelemään aiheita laajempialaisesti, ja olemaan kärsivällinen, vaikka aina kaikki ei menisi juuri oman tahdon mukaan. Joskus tuntui, ettei jaksaisi enää työstää projektia, mutta silloin vain on täytynyt ottaa itseä niskasta kiinni ja tarttua työhön.

Nyt kun työni alkaa olla maaliviivalla, on täysin tyytyväinen olo sitä kohtaan, mitä olen saanut tehtyä. Toivotan myös tämän adoptioaiheisen projektini lukijoille, että he saisivat oppia ainakin jotain uutta aiheesta, sekä mukavia lukuhetkiä!

2. Adoptiolainsäädäntö

Suomesta ei ole annettu lapsia adoptoitaviksi ulkomaille enää 1970-luvun jälkeen,

johon uskoakseni on johtanut se, että kotimaassa on jo enemmän kysyntää, kuin lapsia annetaan adoptoitaviksi. Ne lapset, jotka Suomesta on annettu adoptoitaviksi ulkomaille aikoinaan, ovat menneet suurilta osin Ruotsiin ja Tanskaan, mutta myös muualle Eurooppaan sekä Pohjois-Amerikkaan. Eniten Suomesta on annettu lapsia adoptoitaviksi sotien jälkeen, 1950- ja 1960-luvuilla. Monet lapset, jotka lähetettiin sotaa evakkoon Ruotsiin ja Tanskaan, adoptoitiin heidän sijaisperheisiinsä myöhemmin lopullisesti.(1.)

Kansainvälistä adoptiotoimintaa Suomessa säätelee Laki lapseksiottamisesta ja siitä annettu asetus, Haagin yleissopimus kansainvälisistä adoptioista, lapsen syntymämaan lainsäädäntö sekä YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus.

Ensimmäinen kotimaan lapsia koskeva laki Suomessa on säädetty vuonna 1925. Sittemmin uusin adoptiolaki, jossa säädetään jo myös kansainvälisestä adoptiosta, tuli voimaan vuonna 1985, vaikka ensimmäiset ulkomaiset lapset adoptoitiin Suomeen jo 70-luvun alussa. Aiemmin on ollut kahdenlaisia adoptioita; heikkoja ja vahvoja, mutta vuodesta 1980 lähtien kaikki kotimaiset adoptiot ovat olleet vahvoja, niinkuin kansainväliset ovat olleet vuodesta 1985 alkaen. Heikko adoptio oli purettavissa oleva, toisin kuin vahva adoptio (1.). Kuitenkin on olemassa kaksi poikkeusta, jotka mahdollistavat adoption purkamisen vielä nykypäivänäkin. Adoptio purkautuu, mikäli ottolapsi adoptoidaan johonkin uuteen perheeseen tai hänen biologisille vanhemmilleen, tai ottolapsi ja -vanhempi solmivat avioliiton, mikä on mahdollista vain, jos oikeusministeriö on antanut siihen luvan.(2.)

Adoptiossa eli lapseksiottamisessa biologisen vanhemman oikeudet ja velvollisuudet, kuten lapsen elatus ja kasvatust, siirtyvät adoptiovanhemmille. Adoptoitu lapsi saa perheessään oikeudellisesti täysin saman aseman kuin biologinen lapsi. Ottolapsisuhteessa lapsen aiempi oikeudellinen suhde hänen vanhempiansa ja heidän sukulaisiinsa katkeaa, ja samalla syntyy oikeudellisesti samanlainen suhde adoptioperheen sukulaisiin kuin muillakin perheenjäsenillä on.(2.)

Ottovanhemmuutta voivat hakea vain aviopuolisot, jotka ovat täyttäneet 25 vuotta. Joidenkin maiden lainsäädännössä voidaan hyväksyä myös yksinäinen 25 vuotta täyttänyt henkilö adoptiovanhemmaksi, vaikka pariskuntien hakemukset asetetaan monissa maissa etusijalle ja yksinhakijoille asetetaan rajoituksia, ja heidän

odotusaikansa voi olla useitakin vuosia pidempi kuin pariskunnilla. Tällä hetkellä Thaimaa, Intia, Kolumbia ja Etiopia hyväksyvät yksinhakijoiden hakemuksia. Toisaalta tällä hetkellä yksinhakijoilla on todella huonot mahdollisuudet adoptoida, sillä suomalaiset palvelunantajat eivät edes hyväksy heitä listoilleen, koska se on heidän mielestään täysin turhaa, kun hakijoita on muutenkin niin paljon. Laki ei aseta adoptiovanhemmille mitään selkeää yläikärajaa, mutta käytännössä lapsen ja vanhemman ikäero ei saisi olla yli 45 vuotta. Lapsen ollessa täyttänyt 12 vuotta tarvitaan hänenkin suostumuksensa adoptioon. Mikäli lapsi on alle 12-vuotias, mutta hänen katsotaan olevan niin kehittynyt, että hänen tahtonsa voidaan ottaa huomioon, tarvitaan adoptioon myös silloin hänen suostumuksensa.(2.)

Rekisteröidyssä parisuhteessa elävät tai samaa sukupuolta olevat parit eivät voi adoptoida lasta. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että lähiaikoina on tulossa muutos, jossa laki hyväksyisi rekisteröidyssä parisuhteessa elävien adoptioivan kumppaninsa biologisen lapsen. Puolison lapsen vanhemmuutta voi anoa jo 18 vuotta täyttänyt. Lapsen huoltajuudesta riippumatta alaikäisen adoptioon tarvitaan molempien vanhempien suostumus; mikäli lapsi on syntynyt avioliitossa tai isyys on vahvistettu, tarvitaan myös isän suostumus. Äidin täytyy harkita lapsen luovuttamista adoptioon kahdeksan viikkoa synnytyksen jälkeen, ennen kuin hän voi allekirjoittaa suostumuksensa siihen. Harkinta-aikana lapsi voi olla hoidossa jossakin perheessä tai lastenkodissa. Kuitenkin on olemassa erittäin painavia syitä, jolloin adoptio voidaan vahvistaa ilman toisen tai jopa molempien vanhempien suostumusta. Koska lapseksiottaminen on oikeudellinen toimi, ottolapsisuhde vahvistetaan tuomioistuimessa. Adoptiota ei voida vahvistaa, jos siitä on annettu tai luvattu antaa korvausta, eikä sitä voida silloinkaan vahvistaa, jos joku muu kuin adoptiovanhempi on sitoutunut maksamaan korvausta lapsen elatuksesta. Lasten välittäminen korvauksesta tai ilman on kriminalisoitua.(2.)

Adoptiota suunnittelevien on saatava adoptioeuvontaa, jossa selvitetään heidän valmiutensa ja edellytyksensä ottovanhemmuuteen. Adoptioeuvonnalla pyritään turvaamaan lapsen etuudet. Kansainvälisissä adoptioissa lapseksiottamispalvelu on pakollista asianosaisille. Lapseksiottamispalvelua voivat antaa Pelastakaa Lapset ry, Interpedia ry ja Helsingin kaupungin sosiaalivirasto, ja he

voivat periä maksun kansainvälisen palvelun antamisesta. Kotimainen palvelu on aina ilmaista.(2.)

3. Homoparien oikeudet adoptoida

Suomen adoptiolaissa ei anneta homopareille oikeutta adoptoida. Joissakin maissa, kuten Iso-Britanniassa ja Ruotsissa, homopareilla on täydet oikeudet yhdessä adoptoida lapsia(1.). Kuulostaa kuitenkin siltä, että tähän asiaan on tulossa Suomessakin muutos. Suomen hallitus on vuoden 2008 loppupuolella hyväksynyt lakiesityksen, jossa ehdotetaan, että rekisteröidyssä parisuhteessa elävät homoparit voisivat adoptoida kumppaninsa biologisen lapsen. Seuraavaksi lakiesitys käsitellään eduskunnassa, jonka jälkeen sen on tarkoitus tulla voimaan kolmen kuukauden kuluttua sen vahvistamisesta(2.). Henkilökohtaisesti en missään nimessä hyväksyisi tätä lakiehdotusta, kuten en homoparien oikeutta rekisteröidä parisuhdettaankaan.

Myös Norjassa ollaan ministeri Anniken Huitfeldtin sanojen mukaisesti ottamassa historiallista askelta kohti tasa-arvoa. Vaikuttaa vahvasti siltä, että Norjan parlamentti on hyväksymässä lakiehdotusta, joka olisi takaamassa adoptio-oikeuden myös homopareille(3.). Hollannissa rekisteröidyissä parisuhteissa elävillä homo- ja lesbopareilla on muuten täysin samannalaiset oikeudet kuin aviopareillakin, mutta adoptio-oikeutta he ovat vasta saamassa. Se kuitenkin edellyttää, että pari on asunut vähintään kolme vuotta yhdessä(4.).

4. Adoptioprosessin vaiheet

4.1. Adoptioneuvonta

Adoptio alkaa ja päättyy adoptioneuvonnalla. Kansainvälinen adoptio edellyttää aina neuvontaa. Se on pakollista myös lapsen adoptioon antoa harkitsevalle vanhemmalle.

Kun adoptoitava on täysi-ikäinen, tarvitsee myös hänen saada neuvontaa. Adoptioneuvonnan tehtävänä on tukea adoption osapuolia vielä adoptiosuhteen vahvistamisen jälkeenkin, mikäli siihen on tarvetta. Adoptioneuvonnan tarkoituksena on käydä läpi hakijoiden edellytyksiä ja valmiuksia ottovanhemmuuteen, sekä turvata lapsen etu. Neuvontaa voi antaa oman kunnan sosiaalitoimi, tai kunta voi ostaa palvelun Pelastakaa Lapset ry:ltä, mutta itse hakijoille adoptioneuvonta on aina maksutonta.(3.)

Adoptioneuvonta on hakijoiden ja sosiaalityöntekijän välinen yhteistyöprosessi, jonka kesto vaihtelee puolesta vuodesta puoleentoista vuoteen hakijoiden tilanteesta riippuen. Neuvonnan aikana keskustellaan elämänhistoriasta, parisuhteesta, sosiaalisesta ympäristöstä ja tukiverkostosta, kasvatuseriaatteista ja muista perheasioista sekä ottovanhemmuuden mukanaan tuomista erityisistä asioista; se valmentaa vanhempia uuteen elämäntilanteeseen. Adoptioneuvonnassa selvitetään adoptiomotiivit, ikä, terveydentila, rikosrekisteri, asuminen ja taloudellinen tilanne. Erilaisten selvitysten paljouden jälkeenkin adoptio on mahdollista aivan tavallisille ihmisille. Adoptioneuvonta sisältää arviointivaiheen, jonka aikana sosiaaliviranomaisella on vähintään yksi kotikäynti hakijoiden kotiin, jonka perusteella hän kirjoittaa kotiselvityksen, jossa käy ilmi hänen oma arvionsa hakijoiden valmiuksista ryhtyä ottovanhemmiksi. Kotiselvitys toimitetaan sille palvelunantajalle, jonka kautta hakijat haluavat adoptoida, ja se liitetään myös lupahakemukseen. Mikäli jokin asia ei käy riittävän selvästi esille kotiselvityksessä, voidaan joutua tekemään lisäselvitys.(1.)

4.2. Adoption hakeminen

Kun palvelunantaja on käynyt läpi sosiaaliviranomaisen tekemän kotiselvityksen, se lähettää hakijoille ohjeet hakemiseen ja lupahakemuslomakkeen adoptioluvan hakemista varten. Hakijat valmistelevat lupahakemuksen, jonka jälkeen se lähetetään palvelunantajan kautta sosiaali- ja terveysministeriön alaiselle Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnalle käsiteltäväksi. Lautakunnan päätös voi olla joko positiivinen tai kielteinen. Lupa voi sisältää rajoituksia esimerkiksi lapsen iästä. Adoptiolupa on voimassa kaksi vuotta kerrallaan, eli sen voi joutua uusimaan. Jos luvan joutuu uusimaan, sitä varten joudutaan tekemään

jatkolupahakemus, joka vaatii lisäselvityksen. Jatkolupahakemus käsitellään myös Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnassa.(5.)

Hakijoiden saatua adoptioluvan voidaan valmistella ja lähettää hakemusasiakirjat hakijoiden valitsemaan maahan. Palvelunantaja ohjeistaa hakijoita hakemusasiakirjojen hankinnassa, mutta hakijat keräävät ne pääasiassa itse. Palvelunantaja käännättää ja laillistaa hakemuksen ja lähettää sen ulkomaille viranomaisten käsiteltäväksi sekä seuraa adoptioprosessin etenemistä ja tukee perhettä. Odotusaikana hakijat eivät itse ole yhteydessä lapsen syntymämaan viranomaisiin. Odotusaika voi vaihdella suuresti riippuen hakijoiden tilanteesta ja lapsen syntymämaasta. Lapsen syntymämaan viranomaiset tekevät päätöksen lapsen sijoittamisesta tiettyyn ulkomaiseen perheeseen. Lapsiesitys lähetetään ensin palvelunantajalle, joka sitten ilmoittaa siitä hakijoille. Hakijat saavat kaikki lapseen liittyvät asiakirjat palvelunantajalta, ja he tutustuvat niihin huolella, minkä jälkeen he tekevät päätöksen lapsiesityksen hyväksymisestä.(5.) Mielestäni olisi järkevää hyväksyä aina ensimmäinen lapsiesitys, koska adoption perimmäisenä tarkoituksena on saada lapselle huolehtiva koti, eikä päinvastoin. Eikä koskaan voi tietää millainen toinen lapsiesitys olisi, ja olisiko enää niin helppoa adoptoida, kun on jo yhden esityksen hylännyt.

4.3. Lapsen hakeminen syntymämaasta

Adoptiovanhempien hyväksytyä lapsiesityksen he lähtevät hakumatkalle lapsen syntymämaahan. Vanhemmat hakevat lapsensa lähes poikkeuksetta itse. Palvelunantaja ja lapsen syntymämaan viranomaiset ovat järjestelemässä hakumatkaa hakijoiden kanssa yhdessä. Matkan kesto vaihtelee yleensä muutamasta päivästä pariin viikkoon. On olemassa myös maita, jotka edellyttävät vanhemmilta pidempää oleskeluaikaa lapsen syntymämaassa, jonka aikana viranomaiset voivat seurata perheen elämää ja lapsen sopeutumista perheeseen. Esimerkiksi Keniasta adoptoivien täytyy valmistautua viettämään lapsen syntymämaassa vähintään kahdeksan kuukautta, mutta siinä on apuna se, että toinen vanhemmista saa siltä ajalta vanhempainpäivärahaa.(11.) Jotkut maat edellyttävät vanhempien olevan maassa sen ajan, jolloin adoptiota käsitellään tuomioistuimessa, eli kuudesta viikosta kymmeneen viikkoon. Hakumatkan aikana apua voi saada paikallisilta viranomaisilta,

yhteyshenkilöltä tai PeLa:n henkilökunnalta.(5.)

4.4. Adoptoitu lapsi Suomessa

Suomeentulon jälkeen lapsi rekisteröidään väestötietojärjestelmään, jolloin hän saa virallisen aseman Suomessa. Suomen kansalaisuuden hän saa vasta, kun adoption katsotaan olevan pätevä myös Suomessa. Perhe saa neuvoa maahantulon suhteen palvelunantajalta.(5.)

Lapsen syntymämaan viranomaiset haluavat saada tietoa lapsen ja vanhempien sopeutumisesta uuteen elämäntilanteeseen heidän Suomeen saapumisensa jälkeen seurantaraporttien kautta. Kaikkiin maihin raportoidaan, mutta raportointiaika vaihtelee maittain; se voi kestää muutamasta kuukaudesta useampaan vuoteen. Seurantaraportteja lähetetään 2-6 kertaa, ja niiden avulla välitetään tietoa lapsen syntymämaan viranomaisille lapsen sopeutumisesta. Sosiaalityöntekijä laatii raportit kotikäyntien perusteella. Raportit sisältävät aina muutaman valokuvan. Joissain maissa adoption vahvistaminen suoritetaan vasta raportointiajan jälkeen.(5.)

Adoptioprosessi päättyy adoptioneuvontaan. Tätä jälkipalvelua voivat saada kaikki adoption osapuolet sekä adoptoidun jälkeläiset. Jälkipalvelun avulla voidaan käsitellä vaikkapa adoptioon johtaneita syitä tai etsiä tietoa lapsen syntymämaasta, juurista, sisaruksista ja geneettisistä perimistä -jopa vuosikymmentenkin kuluttua. Jälkipalvelu järjestää myös juurimatkoja lapsen syntymämaahan tai auttaa matkan järjestämisessä. Adoptiolapsen kokemukset ovat usein verrattavissa yksinään Suomeen tulleisiin pakolaislapsiin, joten olisi tärkeää suojella heidän elämänsä lastensuojelun keinoin. Adoptoiduilla lapsilla voi olla muistissa vakavia traumoja ja surullisia kokemuksia ja etenkin hylkäämiskokemuksia, joiden käsittelyyn olisi hyvä saada ammattiauttajan apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa; adoptioneuvonta auttaa myös tällaisissa asioissa. Neuvonnan avulla voidaan myös luoda suhteita vertaishenkilöihin. Adoptioneuvonta sisältää myös sosiaaliviranomaisten antamaa tukea adoptioperheille.

5. Adoptio-osapuolten haastattelut

Olen haastatellut adoption eri osapuolia. Ensin haastattelin jo nykyään aikuista, joka on adoptoitu pienenä tyttövauvana Intiasta (liite 1). Kutsun tätä haastateltavaa nimellä Arja, joka siis ei ole hänen oikea nimensä. Haastattelin myös avioparia, joka adoptoi suomalaisen poikavauvan vähän reilu vuosi sitten (liite 2). Näistä haastateltavista kerron sukunimellä Korpela. Molemmat haastateltavat vastasivat kysymyksiini mielellään, mutta adoptoidun vastaukset olivat laajemmat ja kattavammat.

Adoptoidulle laatimassani haastattelussa kyselin joitain asioita tunnetasolla, mutta oli myös kysymyksiä, jotka käsittelivät pelkästään adoptoidun elämää käytännön tasolla.

5.1. Adoptoidun kokemukset

Lapsena Intiasta adoptoitu kertoi asuneensa ensimmäiset elinkuukaudet lastenkodissa, kunnes suomalainen yksin asuva nainen adoptoi hänet, kun hän oli neljä ja puoli kuukautta vanha. Arja ei muista, milloin hän olisi saanut tietää olevansa adoptoitu, mutta asia on aina ollut sellainen, että siitä on voitu puhua avoimesti.

Koskaan adoptiota ei ole kuitenkaan ylikorostettu.

Arja kertoo sulautuneensa aina joukkoon yllättävän hyvin, eikä hän ihonväristään huolimatta erityisemmin ole kokenut erilaisuutta. Hänen muutettua suuremmalle paikkakunnalle ihmiset ovat enemmän tulleet kyselemään mitä erilaisimpia kysymyksiä, ja mitä vanhemmaksi hän on tullut, sitä enemmän vieraiden ihmisten kyselyt ovat inhottaneet. On aika ällistyttävää, miten vieraat aikuiset ihmiset suhtautuvat häneen; on tultu kyselemään hyvin henkilökohtaisiakin kysymyksiä, kuten millaiset suhteet Arjalla on hänen biologiseen äitiinsä tai osaako Arja suomea. On täysin ymmärrettävää, että tuollaiset kysymykset voivat tuntua inhottavilta ja ahdistavilta, kun on ensin asunut lapsuutensa pienellä paikkakunnalla, jossa suurin osa ihmisistä on tiennyt hänen taustoistaan, eikä niitä sitten ole tarvinnut sen enempiä selitellä.

Tieto siitä, että adoptioneuvontaa on saatavissa myös adoptoiduille, on ehkä vähän pimennossa, sillä minun ymmärtääkseni kovinkaan moni adoptoitu ei ole koskaan edes tiennyt, että heilläkin olisi mahdollisuus saada neuvontaa, vaan että se olisi suunnattu vain adoptiovanhemmille. Arja ei myöskään ollut koskaan kuullut, että hän

voisi saada adoptioeuvontaa.

Mikäli Arjalle ja hänen puolisolleen ei olisi siunaantunut omaa lasta/ lapsia niin he olisivat ehdottomasti harkinneet adoptiota yhtenä vaihtoehtona. Hänen mielestään se on hieno mahdollisuus sellaisille, jotka eivät voi saada biologisia lapsia. Samalla adoptiovanhemmat ottavat huolehtiakseen ja kasvattaakseen sellaisia lapsia, joiden vanhemmat itse eivät kykene tai halua huolehtia. Arjan mielestä on kuitenkin väärin, että ns. julkkikset adoptoivat lapsia vain sen takia, että heillä on rahaa siihen, koska heillä ei ole tarpeeksi aikaa lapsille, mikäli lasta on jo kotona odottamassa lastenhoitaja lapsen saapuessa uuteen kotiin.

Arja haluaa suositella adoptiota sitä harkitseville. Vaikka odotusajat ovat nykyään pidentyneet, kannattaa yrittää, sillä yleensä pitkä odottaminen palkitaan. Arja on huolestunut siitä, että adoptiolehdessä on nykyään artikkeleita, joissa kirjoitetaan mitä ihmeellisimmistä ongelmista ja kriiseistä, joita adoptioperheet ovat kohdanneet. Kuten Arja itse ilmaisee asian, on täysin selvää, että lapsen tulo on iso muutos elämässä ja siihen tulisi valmistautua niin, ettei tulisi turhia kriisejä. On hyvä myös muistaa, että lapsi saattaa aluksi tuntua hyvinkin vieraalta, eikä sitä pitäisi säikähtää. Isommilta yllätyksiltä lapsen suhteen voi säästyä, kun ei muovaile etukäteen kovinkaan paljon ennakkokäsityksiä hänestä, vaan odottaa lapsen tuloa avoimin mielin. Lapsella voi hyvinkin olla sopeutumisvaikeuksia, ja niihin tulisi suhtautua ymmärryksellä. Mikäli kuitenkin tuntuu, että omat voimavarat eivät riitä, olisi syytä kääntyä ammattiauttajan puoleen.

Arjan oma kokemus adoptiolapsena on ollut hänen sanojensa mukaan mitä parhain, eikä hän voisi edes kuvitella itselleen muunlaista elämää.

5.2. Adoptoineiden kokemukset

Korpeloilla ei ollut omaa biologista lasta ja he kokivat, että heillä olisi koti ja rakkautta sen lisäksi, että haluaisivat toimia lapsen vanhempina. Adoptioon siis johti se, että oli suuri halu tulla isäksi ja äidiksi, mutta heille ei siunaantunut omaa biologista lasta, ja heidän mielestään adoptio on hieno mahdollisuus tulla vanhemmiksi.

Korpelat päätyivät kotimaiseen adoptioon, koska se vain tuntui heistä sopivammalta

vaihtoehdolta heille verrattuna ulkomaiseen adoptioon. Adoptiopalvelunantajista he valitsivat Pelastakaa Lapset ry:n. He adoptoivat kahden kuukauden ikäisen suomalaisen pojan. Korpelat harkitsivat ensin noin kaksi vuotta, ennen kuin jättivät adoptiohakemuksen, ja sen jälkeen kun heille myönnettiin lupa, he olivat jonossa kolme vuotta ja viisi kuukautta ennen kuin saivat lapsen. Heidän mukaan adoptioprosessi meni heidän odotustensa mukaisesti, eivätkä he kokeneet siinä minkäänlaisia epäkohtia. Yleisellä tasolla olen joskus kuullut puhuttavan ja kirjoitettavan, että adoptioperheillä olisi mahdollisuudet saada yhtä hyvät perhe-etuudet verrattuna muihin lapsiperheisiin, mutta käytännössä näin ei ihan ole. Adoptioäiti ei voi saada äitiysrahaa, mutta adoptiovanhemmat voivat sen sijaan saada pitemmältä ajalta vanhempainrahaa.(6.) Korpelat eivät kuitenkaan ole ainakaan vielä huomanneet, että heillä olisi heikommat perhe-etuudet, ja he myös muutenkin uskovat perhe-elämänsä tulevan olemaan suurinpiirtein samanlaista suhteessa muihin lapsiperheisiin.

Myös tässä tapauksessa, jossa haastateltavina olivat adoptiovanhemmat, oltiin sitä mieltä, että adoptio on suositeltavaa. Korpeloilla kaikki meni loistavasti omissa adoptioprosessissa, joten on mielestäni itsestäänselvää, että he haluavat suositella sitä, enkä kylläkään ole kenenkään kuullut sanoneen, ettei suosittelisi adoptiota.

6. Tukipalvelut

On olemassa monenlaisia tukipalveluita, jotka auttavat adoptiovanhempia mahdollisimman monipuolisesti adoption eri vaiheiden aikana ja adoptioonin jälkeenkin.

Yhdyshenkilöperheet ovat joukko perheitä, jotka ovat adoptoineet lapsen, ja ovat verkostoituneet sekä pitävät yhteyttä toisiinsa ja tukevat toisiansa elämän eri vaiheissa, ja perheitä, jotka vasta suunnittelevat adoptiota. He ovat hyviä esimerkkejä siitä, millaista adoptioperheen elämä käytännössä on. Mikäli haluaa yhdyshenkilöperheen, voi yhteystietoja kysyä adoptiovastaavilta.

Aluetapaamiset ovat yhteydenpitokeino adoptioperheiden välillä eri puolilla Suomea; niiden avulla jaetaan tietoa ja vietetään yhdessä aikaa toisten adoptioperheiden kanssa. Tärkein asia aluetapaamisissa on loppujen lopuksi luoda yhteyksiä lähialueiden adoptioperheisiin.

Maatapaamisissa kokoontuu yhteen erilaisia kulttuuriryhmiä riippuen lapsen syntymämaasta. Maatapaamiset ovat monien adoptioperheiden vuosittainen tapahtuma, sillä ne kokoontuvat säännöllisesti. Myöskin maatapaamisissa luodaan kontakteja oman kulttuuriryhmän vanhempiin ja lapsiin. Nykyään ainakin Kiinalla, Intialla, Etelä-Afrikalla, Etiopialla, Vietnamilta, Thaimaalla, Latinalaisella-Amerikalla ja Romaniassa on omat ryhmänsä.

Adoptiokuraattoripalvelu toimii tukipuhelimenä, joka on tarkoitettu niin ulkomailta adoptoiduille kuin adoptoineillekin kaiken ikäisille henkilöille. Adoptiokuraattorin kanssa voi keskustella kaikista mieltä painavista asioista ja kysymyksistä.

Olisi hyvä käydä adoptiovalmennuskurssi mahdollisimman aikaisessa vaiheessa adoptioprosessin aikana, sillä senkin kautta löytää vertaishenkilöitä, joiden kanssa voi jutella ja jakaa omia asioita ja kokemuksia. Kurssilla luotu tukiverkosto on varmasti tarpeen myöhemmissäkin elämäntilanteissa. Kurssin käymisestä saa todistuksen, joka sitten liitetään hakemusasiakirjoihin. Ensisijainen asia kurssilla on lapsesta, hänen taustoista ja sopeutumisesta sekä omista ajatuksista adoptiovanhemmuutta kohtaan keskusteleminen. Myös vanhempien oma jaksaminen on yksi todella tärkeä huomioitava osa kurssin läpikäymisessä. Interpedian adoptiovastaava käy kertomassa kurssilaisille adoptioprosessin vaiheista, ja muutama vierailijaperhe omista kokemuksistaan adoptioperheenä elämisestä. Kolumbian Los Pisingos ja Los Chiquitines ovat ulkomaisia kontakteja, jotka edellyttävät kurssin suorittamista. Tukea siis tarvitaan ja sitä myös saa vielä lapsen uuteen kotiin saapumisen jälkeenkin.(7.)

7. Adoptiokustannukset

Adoption kokonaiskustannuksiin vaikuttavat monet eri tekijät, kuten lapsen

syntymämaa. Jotkut maat vaativat vanhempien viipyvän maassa pitemmän ajan kuin toiset maat, joten lapsen hakumatkan kustannukset voivat vaihdella suurestikin. Kokonaiskustannuksiin sisältyy palvelunantajalle maksettavat asiakasmaksut ja adoptiokulukorvaukset, sekä hakijoiden suoraan maksettavat kulut. Suurin osa Interpedian kuluista rahoitetaan Raha-automaattiyhdistyksen turvin. Tässä kerron Interpedian kautta adoptoivien maksettavista kuluista. Kulut ovat suunnilleen samat riippumatta palvelunantajasta.

Asiaksmaksuilla korvataan adoptiotoiminnan käyttöä niiltä osin, mitä ei voida korvata RAY:n tuottamin tuloin. Henkilöstömenot, tukipalvelut, yleiset postikulut ja seurantaraportointi sisältyvät muun muassa näihin kuluihin. Asiaksmaksut ovat kaikille samat, noin 2250 euroa, eikä niitä voi saada takaisin adoptioprosessin keskeytyksestäkään huolimatta. Adoptiokulukorvaukset kattavat hakemusasiakirjojen kääntämiset ja laillistamiset, lapsen hoitomaksut, oikeudelliset toimenpiteet, erityispostikulut ulkomailla ja yhteyshenkilön kulukorvaukset.

Adoptiokulukorvaukset voivat vaihdella tapauksesta riippuen 900:sta eurosta 6700:n euroon.

Hakijat maksavat osan kuluista suoraan itse; ei palvelunantajalle. Niitä ovat hakijoiden käymät kurssit, sosiaalityöntekijän tekemän seurantaraportin käänös, osa Suomessa hankittavista asiakirjoista ja lapsen hakeminen. Lapsen hakumatkan vaatimat kulut voivat vaihdella suuresti riippuen siitä, kauanko vanhempien täytyy oleskella lapsen syntymämaassa ja mikä on lapsen syntymämaa.(9.)

8. Saapuneet lapset kontakteittain

Vielä 2000-luvun alussa Suomeen adoptoitiin enemmän lapsia ulkomailta kuin nykyään; silloin lukemat olivat luultavasti huipussaan. Vuonna 2005 Suomeen tuli ulkomailta noin 340 lasta, vuonna 2006 määrä oli jo vähentynyt noin 230:n, ja vuonna 2007 lapsia tuli enää vähän yli 200. Ulkomaisten adoptioiden määrän laskusuunta ei ole koettu vain Suomessa, vaan sitä on ollut havaittavissa ihan kansainvälisesti. Syynä on osittain se, että hakijat ja kotia tarvitsevat lapset eivät kohtaa. Myös se voidaan kokea ongelmana, että maissa, joissa lapset tarvitsisivat

adoptiota, ei ole adoptiota koskevaa lainsäädäntöä.(12.) Alla olevasta taulukosta voi nähdä, kuinka ulkomaisten adoptioiden määrä näinä vuosina on koko ajan laskemaan päin. Tässä taulukossa on vain Interpedian kautta adoptoidut, ja yllä kerroin kaikista Suomeen adoptoiduista yhteensä, joten luvut eivät ole samat keskenään.

Interpedian kautta Suomeen adoptoitujen lasten määrä lapsen syntymämaan mukaan ajalta 1.5.1985-31.12.2008

Maa	1985-1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Yhteensä
Dom. Tasavalta	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
Costa Rica	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Etelä-Afrikka	0	0	0	0	0	0	3	9	9	11	11	12	55
Etiopia	137	8	13	18	4	11	6	7	5	15	13	14	251
Guatemala	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13
Intia	72	6	3	6	6	1	6	8	15	4	9	2	138
Kiina	38	11	14	24	36	34	35	71	69	26	19	7	384
Kolumbia	172	19	22	30	36	28	27	17	15	12	8	13	399
Romania	11	7	6	8	1	0	0	0	0	0	0	0	33
Taiwan	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Thaimaa	112	15	14	22	17	12	28	15	23	19	13	15	305
Vietnam	26	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	35
Yhteensä	590	75	72	108	100	86	105	127	136	87	73	63	1622

Suomeen adoptoidaan kuitenkin vähemmän lapsia ulkomailta kuin muihin Pohjoismaihin. Esimerkiksi Ruotsiin on adoptoitu ulkomailta yhteensä noin 46000 lasta, minkä vastaava luku Suomessa on 3500.(10.)

Adoptioperhe-etuudet

Yhtenä syynä suureen eroon Suomen adoptiolasten määrässä verrattuna muihin Pohjoismaiden lukuihin voidaan pitää sitäkin, että Suomessa adoptioperheillä ei ole täysin yhtäläiset perhe-etuudet verrattuna muihin lapsiperheisiin.(10.)

Adoptioäiti ei voi pitää äitiyslomaa, mutta sen sijaan hän voi jäädä vanhempainvapaalle, joka on vapaasti käytettävissä kummalla tahansa vanhemmalla. Mikäli lapsi ei ole aivan vastasyntynyt, on vanhempainvapaa noin kahdeksan kuukautta, eli hieman lyhyempi kuin biologisella vanhemmalla. Jos lapsi on vastasyntynyt, on vapaa yhtä pitkä kuin biologisellakin vanhemmalla. Adoptoitaessa useamman kuin yhden lapsen kerralla saa jokaisesta lapsesta kuusikymmentä lisäpäivää. Lisäpäivät voi pitää päällekkäin muun vanhempainvapaan kanssa tai lisätä sen jatkoksi.(8.)

Hoitovapaan ajalta adoptiovanhemmalle ei kerry eläkettä. Adoptiovanhempien käydessä töissä vanhempainvapaan aikana he eivät ole oikeutettuja minimipäivärahaa, jos kyseessä ei ole osittainen vanhempainvapaa. Myös vammaistukea haettaessa adoptioperhe on heikommassa asemassa verrattuna muihin lapsiperheisiin.(8.)

Ulkomailta adoptoitaessa valtiolta saa verottoman adoptiotuen, joka maksetaan vain kerran. Sitä voi hakea heti, kun vanhemmille tulee tieto nimetystä lapsesta. Virosta adoptoitaessa tukea saa 1900 euroa, Kiinasta ja Kolumbiasta 4500 euroa, ja muista maista 3000 euroa. Adoptoitaessa kerralla useamman kuin yhden sisaruksen, saa vain ensimmäisestä täyden tuen; lopuista saa kustakin 30 %:sen tuen. Lisäksi yksin adoptoiva voi saada elatustukea, mitä kannattaa hakea heti lapsen saavuttua. (8.)

9. Toiminnallinen osuus

Tammikuun alkupuolella sain tietää, että toiminnallinen osuus pitää olla valmiiksi tehtynä 19.2. mennessä. Aloin heti suunnitella sen toteutustapaa, ja ajattelin, että teen sen hyvissä ajoin voidakseni sitten taas keskittyä pelkästään raportin kirjoittamiseen. Aluksi mietin, että toteuttaisin toiminnallisen osuuteni jotenkin eri tavalla kuin yleensä on tehty - tekemällä juliste tai opetustuokio. En kuitenkaan loppujen lopuksi keksinyt mitään erilaista, joten päätin tehdä PowerPoint-esityksen. Alunperinkin ajattelin tekeväni esityksen opistomme opiskelijoille, koska koin, että ei ole tarpeellista, eikä välttämättä hyväksikään kertoa ala-asteikäisille lapsille adoptiosta, ja siitä kuinka kaikki vanhemmat eivät halua pitää omia lapsiaan.

Tammikuun loppupuolella aloin laittaa ideoita toiminnallisen osuuden toteuttamisesta paperille, ja silloin ajattelin esittäväni esityksen pelkästään viestintälinjan opiskelijoille. Helmikuussa sain idean pitää esitykseni opistolla järjestettävälle adoptoineiden ja adoptiota harkitsevien viikonlopun kurssilaisille, sillä etenkin adoptiota harkitseville siitä olisi voinut olla jotain hyötyä, ja olisi ollut mukava esittää se sellaisille ihmisille, jotka ovat todella aiheesta kiinnostuneita. Viimeisellä viikolla ennen määräpäivää aloin valmistella kahta PowerPoint-esitystä

ollessani kotona viikonloppulomalla, ja sainkin ne siellä melkein täysin valmiiksi. Siinä vaiheessa päätin, että en pidäkään esityksiä adoptiota harkitsevien kurssilaisille, koska juttelin muutamien ihmisten kanssa asiasta ja tulimme siihen johtopäätökseen, että luulisi kuitenkin adoptiota harkitsevien tietävän ne asiat adoptiosta, joita aion käsitellä esityksissäni. Sain ennen määräpäivää esitykset valmiiksi ja sitten jäin vain odottamaan sopivaa tilaisuutta pitää ne opistolla.

Kansainvälisyystiedon tunnilla 11.3.2009 juttelin ohjaavien opettajieni kanssa, ja olimme kaikki sitä mieltä, että olisi hyvä mahdollisimman pian jo esittää se. Sitten toinen heistä sanoi, että voisin pitää esitykseni seuraavan päivän yhteisellä tunnilla, mikäli siinä on vain aikaa. Menin sinä samaisena iltana vielä lisäämään muutaman kuvan esityksiini tehdäkseni niistä mielenkiintoisemman näköiset ja kertaamaan asiat lukemalla esitykset läpi. Seuraavana päivänä yhteisellä tunnilla minulle sanottiin, että voin pitää oman toiminnallisen osuuteni. Silloin ajattelin, että näin on hyvä, niin saanpahan tämänkin pois tehtäväjärjestyksestä. Eli lopulta kävi niin, että pidin esitykseni kaikille opiston opiskelijoille. Läsnä oli noin 110 opiskelijaa ja viisi opettajaa. Aikaa ei ollut kovin paljon, joten esitin vain esitykseni adoptioprosessin vaiheista. Adoptiolain esittämisen jätin pois, koska ajattelin, että ehkä ikäisiäni opiskelijoita itse prosessin vaiheet kiinnostavat enemmän kuin laki lapseksiottamisesta, ja se esitys oli lyhempikin kuin esitys adoptioprosessin vaiheista. Opiskelukaverini vaikuttivat kuuntelevan mielenkiinnolla ja hiljaa, ja sainkin heiltä jälkikäteen myönteistä palautetta. Minulta tultiin vielä myöhemmin kyselemään jotain adoptiolakiin liittyvää, ja vastailinkin heille. Oli mukava huomata, että aihe kiinnosti heitä ja heillä oli halua tietää lisää aiheestani.

10. Itsearviointi

Maailmankansalaisen kypsyyskokeen työstäminen on ollut haastavaa, mutta missään vaiheessa en ole tuntenut sitä ylivoimaiseksi. Projekti on opettanut minua laajempaan työskentelyyn. Työn eteneminen on ollut vaihtelevaa; välillä oli aikoja, jolloin tein töitä vain kansainvälisyystiedon tunnilla, ja toisinaan luin hankkimiani tietoja monena iltana viikossa ja kirjoittelin päiväkirjaa. Sain hankittua tietoa useista eri

lähteistä, ja se kokonaisuudessaan sujui mielestäni todella hyvin. Kun syksyllä aloitin tämän projektin tekemisen, minulla oli työskentelypari, mutta hän lopetti työn jo alkuvaiheessa, joten tein kypsyyskokeen lopulta yksin. Toivon saavani tämän projektin avulla hyväksi luettua jotain seuraavassa opiskelupaikassani, lukiossa. Uskon myös, että tämän projektin loppuun asti vieminen opetti paljon isompien asiakokonaisuuksien käsittelemisestä.

Kun aloitimme parini kanssa projektin työstämisen, ajattelimme, että kyllä me tähän pystymme, kun muutkin ovat pystyneet. Parini lopetettua tunsin aluksi oloni pieneksi tämän projektin rinnalla, mutta päätin, ettei työ ole minulle liian iso, ja alkaa vain töihin. Päätin myös olla ajattelematta vaihtoehtoa parin kanssa tekemisestä, niin sitten työskentely alkoi luonnistua. Projektin tekemisen puolivälissä helpotti huomata, kuinka paljon olin jo saanut kerättyä tietoa eri asioista adoptioon liittyen. Joskus ajattelin vain tekeväni tämän, mutta sitten huomasin, että aina vain ei voi jaksaa tai kiinnostaa tarttua työhön. Aluksi tarkoitukseni oli tehdä kypsyyskoe mahdollisimman nopeasti, mutta opin huomaamaan, että tällainen isompi projekti ei mene niin helposti, ja sen tekeminen vaatii aikaa ja halua työskennellä.

Maailmankansalaisen kypsyyskokeen tekemisessä mielestäni on suuri merkitys sillä, että ei anna helposti periksi ja jaksaa yrittää sekä suunnittelee tekemisiä etukäteen. Olen melko sinnikäs, joten jaksoin käyttää aikaa kieliasun miettimiseen ja paranteluun, ja siitä sainkin hyvää palautetta. Usein suunnittelin tekeväni jonkin tietyn asian vaikka samana iltana tai seuraavana viikonloppuna – siitä oli hyötyä paljonkin, että sain työni etenemään edes suunnilleen aikataulun mukaisesti. Sisukkuuteni tuli myös siinä esille, kun olin päättänyt, että ”tänään varmasti kirjoitan raporttia eteenpäin”, niin odotin kunnes pääsin tietokoneelle, lopulta vasta yöllä. Heti ensimmäisellä kerralla jo etsiessäni tietoa tulostin samat asiat paperille, mitkä tallensin tietokoneelle. Olen huomannut, että en osaisi työskennellä pelkästään tietokoneen avun, vaan minulla täytyy aina olla papereita ja kynä vieressä, jonne voin tehdä merkintöjä. Tulostetuista papereista on sekin hyöty, että kun haluaa lukea läpi tietoja, ei tarvitse istua ensin tietokoneen ääreen. Toiminnallisen osuuden toteutin PowerPoint:illa, koska se oli yksinkertainen ja selkeä. Kansainvälisellä tasolla opin eniten uutta uutisoinnista homoparien adoptio-oikeuksista, paikallisella tasolla sain

tietää adoptio-osapuolten tunteista adoptiota ja siihen liittyviä asioita kohtaan, ja henkilökohtaisesti pystyin tutustumaan tarkemmin adoptioprosessin vaiheisiin ja adoptiolakiin.

Projektia tehdessäni minulle valkeni, kuinka vähän Suomessa onkaan ulkomailta adoptoituja lapsia verrattuna Ruotsin vastaavaan lukuun. En ollut koskaan aiemmin edes kuullut, että homoparien adoptio-oikeuksista olisi käyty minkäänlaista keskustelua, mutta nyt sain oppia siitäkin melko paljon. Aina kun löytyi paljon uutta hyvää tietoa, tuli uusi innostus tehdä projektin etenemisen eteen jotakin. Kun löysin kahdesta eri lähteestä erilaista tietoa samasta asiasta, vertailin lähteitä, ja etsin vielä lisää tietoa aiheesta jostakin luotettavasta lähteestä, ja tein niistä sitten lopulta johtopäätöksiäni. Koko kypsyyskokeen tekemisen aikana minulle on tullut vain enemmän ja enemmän sellainen tunne, että voisin itse joskus adoptoida lapsen. Se, että työ eteni usein kerralla paljon, ja olin koko ajan suhteellisen hyvin aikataulussa mukana, tuotti minulle ilon ja tyytyväisyyden tunnetta. Nellyn, joka aluksi oli kanssani tekemässä tätä työtä, kerrottua minulle lopettaneensa projektin tekemisen omalta osaltaan, olin hieman pettynyt, mutta en antanut sen tunteen vallata liikaa itseäni. Kerran unohdettuani tallentaa kirjoittamani raportin osan minulle tuli sellainen olo, että en jaksakaan enää kirjoittaa sitä uudestaan, mutta sitten oli ain tартtuva työhön uudestaan.

Vasta joulukuussa aloin käyttää vapaa-aikaani projektini parissa, aiemmin olin vain keskittänyt tekemiseni kansainvälisyystiedon tunneille. Projektini aikana opin ajattelemaan adoptiota enemmän lapsen näkökulmasta, mikä on todella tärkeää adoptoitaessa lasta. Vaikka olen aina ajatellut adoptiota positiivisena asiana, on kypsyyskoe saanut minut kannattamaan adoptiota vielä lisää. Näkemykseni adoptiosta on nyt kaikin puolin laajempi kuin ennen. Kansainvälisyystiedon ohjaavat opettajat ovat olleen tukena työn teossa ja kannustaneet silloin, kun on tuntunut, että ei jaksaisi. Heistä on ollut suuresti apua. Koska minulla ei ole työskentelyparia, on opettajista ollut myös se apu, että olen voinut kysyä heiltä mielipidettä johonkin asiaan, mitä olisin muuten kysynyt pariltani. Henkilöt, joita haastattelin, vastasivat molemmat mielellään kysymyksiini, mutta pyysivät, että en laittaisi heidän oikeita nimiä työhöni, joten tein heille peitenimet. Haastateltavat henkilöt halusivat kaikki

suositella adoptiota sitä harkitseville. Muutenkin aiheeni ymmärrettiin hyvin, koska kuitenkin suurin osa ihmisistä tietää jonkun adoptio-osapuolen.

Tämä maailmankansalaisen kypsyyskoe on varmasti kasvattanut kärsivällisyyttäni ja itsekuriani. Aiemmin en ole kovin hyvin voinut kärkeä itseäni tekemään jotain töitä, mutta nyt siinäkin on selvästi tullut kehitystä. Loppujen lopuksi tästä jäikin kaikinpuolin hyvät muistikuvat. Muistan vielä sen hetken, kun meille ensimmäisen kerran kerrottiin, mitä tulisimme tekemään kansainvälisyystiedon tunneille; silloin otin sen haasteena, ja nyt siitä ollaan selviämässä.

LÄHDELUETTELO

Internet-osoitteet:

1. www.wikipedia.org/adoptio
2. http://www.lskl.fi/showPage.php?page_id=44
3. <http://www.laki24.fi/pepe-adoptio.html>
4. www.pelastakaalapset.fi
5. <http://www.pelastakaalapset.fi/fi/toiminta/lastensuojelutyo/adoptiot/kansainvalinen-adoptiopalvelu/vaiheet>
6. <http://www.kela.fi>
7. <http://www.interpedia.fi/adoptio/tukipalvelut.html>
8. http://adoptioperheet.fi/edunvalvonta_edut.html
9. <http://www.interpedia.fi/adoptio/kustannukset.html>

Sanomalehtiartikkelit:

10. Seija Poikonen: Adoptio on vastuun kantamista suojelua tarvitsevista lapsista, Helsingin Sanomat, 17.8.2008
11. Helsingin Sanomat, 1.12.2008
12. Marjukka Vakkuri: Adoptiojonot ulkomailta pidentyneet, Lapin kansa, 23.3.2009

Kuva:

http://z.about.com/d/hotels/1/0/m/7/2/embera_child_m.jpg

LIITTEET

1. Arja, haastattelu: Adoptoidun kokemukset, 8.1.2009, Jonna Mankinen
2. Korpelat, haastattelu: Adoptoineiden kokemukset, 8.1.2009, Jonna Mankinen
3. Helsingin Sanomat: Belgialaisvauva myytiin internetissä, 28.11.2008
4. Hannele Tulonen: Adoptiolasta saa odottaa yhä pidempään, Helsingin Sanomat, 1.12.2008
5. Jukka Leinonen: Kotimainen adoptio on jo kansainvälistä nopeampi, Kaleva, 13.10.2008

Adoptio

Jonna Mankinen

Tuulipurto 17

91800 Tyrnävä

puh: 0404142222

ikä: 16 vuotta

Ranuan kr. Kansanopisto,
kielilinja, 2008-2009

ohjaavat opettajat:

Daniel Waaraniemi

ja

Annikki Häkkinen

Työn aloituspäivämäärä: 4.9.2008

Työn lopetuspäivämäärä: 28.3.2009